

UIT DE STUDEERCEL DER REDACTIE.

Daar het nu eenmaal toch mode is, om bij elke gelegenheid van de heerlijkheden dezer *fin-de-siècle*-dagen te spreken, zou het geen kwaad kunnen eens te herinneren aan de jaren 1790, 1791 en 1792, die nu juist eene eeuw van ons verwijderd zijn, en die zich ook in hooge mate als een *fin-de-siècle*-tijdvak kenmerkten. Aan het eind der achttiende eeuw scheen de oppermacht van het Gezond Verstand naar de leer van Voltaire en zijne Encyclopaedisten alom te zegevieren. In 1793 dreef de club van Danton en Camille Desmoulins zelfs den nieuwen eeredienst van *la Déesse Raison* door — schoon de uitspattingen dier nieuwe secte den niet minder rationalistischen Robespierre dwongen in plaats van *la Raison* zijn *Être suprême* te stellen.

Tegenover dit scherp uitgesproken rationalisme stond eene dwepende mystiek, vertegenwoordigd door Cagliostro en Swedenborg, door talloze geheime genootschappen, waarin aan alchemie gedaan werd, zooals in Duitschland door de broederschap der Goud- en Rozenkruisers, die de zwarte, de witte, zelfs de „goddelijke” magie beoefenden. Een weinig bekend feit uit de geschiedenis van het Schrikbewind bewijst, dat er allerzonderlingste sekten van *illuminé's* zich in het Parijs van Thermidor 1794 bevonden.

Er leefde in den zomer van dat jaar in eene stille achterbuurt van Parijs eene oude vrouw, die Catherine Théot heette 1). Eenige ingewijden vergaderden ten haren huize. Men legde zich op de kennis van het Verborgene en Bovenzinnelijke toe. Al de ingewijden zwoeren afstand van de genietingen dezer wereld. Men knielde voor Catherine Théot, die men *la Mère de Dieu* noemde, men omhelsde haar zeven malen, en werd op die wijze lid der nieuwe occultistische secte. *La Mère de Dieu* was vóór de Revolutie reeds opgesloten geweest in de Bastille, daarna in een krankzinnigengesticht. Zij werd in 1794 gevolgd door een ex-karthuizer-monnik, Dom Gerle, vroeger (1790) lid der Assemblée Constituante, door de ex-markiezin de Chastenois, en eenige zwakhoofdige vrouwen. Een spion der politie had eene vergadering ten huize van Catherine Théot bijgewoond, had allen doen in hechtenis nemen, waarop zij door het *Comité de Sureté générale* bestemd werden om voor het *Tribunal révolutionnaire* — rechtbank zonder genade! — te recht te staan.

Daar Robespierre zich tegen dezen maatregel verzette, daar de oude Catherine Théot bij het begin van hare oefeningen altijd den naam van *l'Être suprême* inriep, heeft men er den 8 en 9 Thermidor gebruik van gemaakt, om Robespierre voor de meerderheid der Conventie belachelijk en onmogelijk te maken.

Rationalisme en occultisme in strijd tegenover elkaar — dit was een karaktertrek in de *fin-de-siècle*-dagen der achttiende eeuw. Honderd jaren later komt hetzelfde verschijnsel terug. Juist nu begint op nieuw de strijd van het occultisme tegen het intellectualisme — ten minste . . . in de littérature. Het is in zeker opzicht onjuist te zeggen, dat deze strijd op nieuw begint. De tegenstelling dezer beide theoriën wortelt in den aanleg van den menschelijken geest.

1) Ernest Hamel, *Histoire de Robespierre* (1867). Tome III, p. 589.